

TÜRÜK

Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2014 Yıl:2, Sayı:3

Sayfa:123-134

ISSN: 2147-8872

**SCHEINHARDT'IN "DREI ZYPRESSEN" ADLI ESERİ IŞIĞINDA
ALMANYADA YAŞAYAN TÜRK GENÇLERİNİN KİMLİK PROBLEMİ VE
BU PROBLEMLERE YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

Ebru Zarzavatçioğlu*

ÖZET

Yabancılar Edebiyatı'nın en önemli konularından biri Kimlik Problemi'dir. Scheinhardt'ın incelediğimiz öykülerinde Kimlik Problemi'yle ilgili birçok husus gözümüze çarpmaktadır. Alışılmış ortamdan ayrılmak zorunda kalan, farklı bir dünyada, farklı bir kültürle yaşamak zorunda kalan ve bununla birlikte aile ve çevre çatışması içine giren yabancılar, Kimlik Problemi'nin ortaya çıkmasına neden olur. Farklı bir toplumda yaşayan bu yabancılar zaman içerisinde geldikleri ülkenin kültüründen uzaklaşır ve yabancılaşır. Bu yabancılaşma kendini politik, ekonomik ve dini alanlarda gösterir ve Kimlik Problemi'nin büyümesine yol açar.

Almanya'da yaşayan Türk asıllı edebiyatçıların önde gelen isimlerinden Saliha Scheinhardt, 40 yılı aşkın süredir birçok Almanca eser yazmıştır ve bu yolda birçok ödül kazanmıştır. Bu makalede Saliha Scheinhardt'ın "Drei Zypressen" adlı eserinden yola çıkarak, 1960'lı yıllarda işgücüne duyulan ihtiyaçtan dolayı Almanya'ya göç eden Türk aileleri ve orada doğup büyümüş veya küçük yaşlarda gitmiş olan Türk gençlerimizin yaşadıkları kimlik problemi ele alınacaktır.

Giriş bölümünde Scheinhardt ve Göçmen Edebiyatı hakkında kısaca bilgi verildikten sonra Türk gençlerinin Almanya'da yaşadıkları kimlik problemi ve bunun ortaya çıkış nedenlerini gözler önüne serip, bunlara yönelik çözüm önerilerinin tespiti amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Türk, Scheinhardt, işgücü, göç, kimlik problemi, Almanya, Türk, kültür, yabancı

• Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, nzarzavatcioglu@gmail.com

IDENTITY PROBLEM FOR THE TURKISCH YOUT IN GERMANY AND OFFERS FOR THE SOLUTION OF THESE PROBLEMS IN THE LIGHT OF LITERARY WORK OF SCHEINHARDT, “DREI ZYPRESSEN”

ABSTRACT

One of the most important subject of the literature of foreigners is the problem of identity. A lot of things about problem of identity are observed when we analyze Scheinhardt's stories. Foreigners who they have to leave their native environment, they have to live in another world, another culture, nonetheless who they have many conflict with the environment and family give rise to problem of identity. These foreigners, who they live in different society, clear off and alienate to the culture of their own country. This alienation shows itself on the area of the politics an the religion and it causes the increase of the problem of identity.

Saliha Scheinhardt, one of the prominent woman of literati of Turkish origin living in Germany, has written many German book for over 40 years and has won many award in this way. Identity problem of the Turkish families, who had been immigrated to Germany in the years of 1960 due to labour force requirement, and edentity problems of Turkish youth, who have been born and grown up in Germany or immigrated there during early ages, will be disscussed in this assay. Following a brief information about Scheinhardt and immigrant literature in the opening chapter, and displaying identity problems of Turkish youth living in Germany and revealing the reasons why these problems developed, it is intended to determine solution proposals for these problems.

Key Words: Scheinhardt, labour force, immigration, identity, Germany, Turk, culture, foreign

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sanayinin büyük bir hızla büyümesi Federal Almanya'yı yeni fabrikalar kurmaya yönlendirmiştir; bu atılımla birlikte 1950'li yılların ortalarından itibaren iş gücüne ihtiyaç duyulmuştur. Federal Almanya işgücü anlaşmalarını ilk önce İtalya (1955), İspanya ve Yunanistan (1960), arkasından Türkiye (1961), Fas (1963), Portekiz (1964) ve Tunus (1965) ile yapmıştır. (Koçtürk 2008,5) 30 Ekim 1961'de imzalanan Ankara Sözleşmesi ile Türkiye'den çok sayıda insan işsiz olmaları sebebiyle Almanya'ya göç etmişlerdir. (Koçtürk 2008,5) 1961-1963 yıllarında 27.100 kişiye ulaşan Almanya'daki Türk nüfusu, 1965 yılında 100.000 kişi, 1971 yılında 500.000 kişi sınırını aşmıştır. (İTO 1996,5)

Misafir İşçi olarak Almanya'ya gelen Türk vatandaşlar, işverenlerin hazırlamış oldukları barakalar, çatı katları, eski atölyeler, bodrum katları, depolar ve apartman şeklindeki yurtlar gibi derme-çatma yerlerde barınıyorlardı. Avrupa standartlarına ve konuyla ilgili talimatlara

rağmen, iřçi barınaklarının kalitesi dūřuk, sağlık koşulları uygun değildi. Tūrk işçiler sōzleřmedeki yazılı olan şartların aksine, maden ve tař ocaklarında, plastik madde, asbest ve lastik işlemede, demir-çelik ve metal sanayisinde, inşaat sektōründe, kiremit ve tuğla fabrikalarında, tekstil ve otomotiv sanayi gibi daha çok Almanların çalışmak istemedikleri ağır iř koşullarında çalıştırıldılar. Dil bilmedikleri için imzaladıkları sōzleřme şartlarını kontrol etme imkânı da bulamıyorlardı. (Perřembe 2005, 64)

Beklenmedik bir řekilde gerçekleřen yođun gō, Almanları farklı kararlar alma noktasına getirmiřtir. Petrol krizi ve giderek bōyuyan yabancı nūfusun Alman toplumunda yol açtıđı sosyal sorunlar ve tepkiler nedeniyle 1973 yılında iktidarda bulunan yetkililer gō olgusunun Almanya için bir tehdit olduđunu dūřunerek, gōün engellenmesi için bir yasa (Alm.”Anwerbestopp”)¹ ıkardılar. Bu yasa ile Tūrkiye’de iřçi alımı durduruldu; ũlkede bulunan yabancı iřçilerin çalıřması engellenmemiř fakat geri dōnmeleri için ođđtlenmiřtir. Ancak 1973 yılında 910.500 kiři olan Almanya’daki Tūrk nūfusu yıllar itibari ile artarak 1995 yılında iki milyonu ařmıřtır. (Suđanlı 2003,5)

Almanya’nın 1973 yılında iřçi alımını durdurmasıyla, Tūrk işçileri 1974 yılından itibaren “Aile Birleřtirme Kanunu” (Alm.”Familienzusammenfōhrungsgesetz”)² kapsamında eşlerini ve çocuklarını Almanya’ya getirmeye başlamışlardır. Bu haktan yararlanan bōlünmüř olan aileler tekrar birleşmeye başlamış ve Tūrklerin artık bu ũlkede daha uzun kalacaklarının sinyalleri verilmiştir. Bu tarihlerden itibaren artık iřçi yurtlarından evlere taşınılmaya başlanmıştır.

Hiç arzu edilmemesine rağmen Almanya’nın artık gōmenlerinde yaşadığı bir ũlke olması, 1982 yılında “Yabancılar Sorunu”nun ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1982 yılında iktidar olan Hıristiyan Demokrat Birliđinin (CDU) yabancıların haklarına sınırlandırma getirmesi, 1991 yılında “Yeni Yabancılar Yasası”nın ve daha sonra 1992 yılındaki “Sığınmacılar Yasası”nın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Őzellikle 1992 Mōlln ve 1993 Solingen olayları yabancı dūřmanlıđının bōyümesine yol açmıştır. (Bařkurt 2009,84)

Bōylelikle Tūrkiye’de “Almancı”, Almanya’da ise farklı bir kōltürden geldikleri için “Yabancı” olarak adlandırılan Tūrkler, iki kōltür arasında gelgitler yařamıřlardır. İlk Tūrk gōünün bařladıđı yıldan itibaren 60 yıl geçmiřtir ve bugūn itibariyle Tūrkler Almanya’nın nūfusunun 3,4%’ünü oluřturmaktadır. 2,7 milyon Tūrkün yaklařık yarısı Almanya’da dođmuřtur. (Ahmetođlu, <http://www.gundemgazetesi.com> , e.t.: 14.01.2014)

Bu uzun vadeli gō Almanya’da Tūrk yazar ve şairler tarafından oluşturulan bir edebiyatın doğmasına yol açmıştır. Almanya’daki ilk örnekler İtalyanlardan gelmiş olsa da, İtalyan ve Tūrk yazarlar en bōyük yazar grubunu oluşturmaktaydı. (Kuruyazıcı, 2001:6).

¹ “Anwerbestopp” 1973 (İşçi Alımını Durdurma Yasası) *Ekonomi mucizesi* diye adlandırılan hızlı bōyüme yıllarının ardından ilk bōyük kriz, dōnya petrol krizinin de etkisiyle 1973 yılında yaşandı, işsizlik sūrekli bōyümeye başladı. Aynı yılın gūzünde Federal Meclis dışarıdan iřçi getirilmesini yasaklayan *Anwerbestopp* yasını çıkardı. Bununla en başta Tūrkiye’den iřçi gōünün önü kesilmek istendi.

² “Aile Birleştirme Kanunu”, (Familienzusammenfōhrungsgesetz) Almanya Federal Hōkümet’in 1974’te çıkardığı bir yasadır. Buna gōre yabancı işçilerin eşleri ve 18 yaşını geçmemiş çocuklarına Almanya’ya gelme imkânı tanıdı.

Almanya’da göçmen edebiyatının üç evresinden bahsedilmektedir (Ezli 2006, 61). 1970-1980 yılları arasını kapsayan birinci evrede, edebî eserlerin temel konusunu göçmenlerin çektikleri acılar ve kimlik buhranı oluşturmaktadır (Ezli 2006, 61). 1980–1995 yılları arasındaki ikinci evrede, edebî eserlerde göçmen yaşantısı artık bir kriz olarak değil “diller üstü” “metasprachlich” bir düzlemde ele alınır (Ezli 2006, 61). 1995’ten günümüze kadar olan üçüncü evrede kaleme alınan edebî eserlerin temeli ise, artık yabancı bir ülkede yabancı olma fenomeni değildir, bu dönem eserleri daha önceki dönemlerden, etnografik bir bakışla anne-babalarının göç hikâyelerine konsantre olmasıyla ayrılmaktadır (Ezli 2006, 61–62).

Göçmen edebiyatının önde gelen yazarlarından Saliha Scheinhardt ikinci evreye aittir. 1950 yılında Konya’da dünyaya gelen Scheinhardt, lise yıllarında Türkiye’de iznini geçiren Bremen’li bir ilahiyat öğrencisi olan Hartwig Scheinhardt ile tanışıp nişanlanır. 1967 yılında okulunu bırakıp, nişanlısı ile birlikte Federal Almanya’ya gider ve orada evlenir. Yazar 1971 yılında özel bir sınavla Göttingen şehrinde Pedagoji Eğitime başlar. 1975’ten 1978 yılına kadar bir Alman okulunda eğitimlik görevinde de bulunur. 1978 yılında, Neuss adlı şehirde akademik kariyerine başlayan Scheinhardt, 1985’te Karlsruhe Üniversitesi’nden “*Türkiye’de ve Almanya’da İslam*” konulu tezi ile doktorasını alır ve Frankfurt Üniversitesi’nde ders vermeye başlar. Scheinhardt 1985 yılında Offenbach şehrinin ilk yabancı “Kent Yazarı” (Alm. Stadtschreiber)³ ünvanını alır. 1993 yılında Alfred-Müller Felsenburg “İlerici ve Cesur Edebiyat” (Alm. “Aufrechte Literatur”)⁴ ödülünü almıştır. 1995 yılında Seligenstadt kenti “Gümüş Barış” (Alm. “Friedens-Silbermedaille”) ile ödüllendirilmiştir. 1996 yılında eserleriyle halklar arasındaki uzlaşmaya ve çok kültürlü ortak yaşama sağladığı katkılarından dolayı Alzenau kenti tarafından “Bronz Madalya” ile ödüllendirilmiştir. (bkz. Kitap Kulesinde İki Yıl 1987,6) Saliha Scheinhardt, eserlerini Almanca yazan ilk yabancı yazarlardan birisi olarak seksenli yılların başından beri tanınmaktadır. Kısmen Türkiye’de ve kısmen de Almanya Federal Cumhuriyeti’nde yaşamakta ve eserlerini Almanca yazmaktadır.

Scheinhardt 1985 yılında yayımladığı “Drei Zypressen” adlı eserinde özellikle Almanya’da yaşayan kadınların ve kızların yaşadıkları sorunları ve kimlik problemini gözler önüne sermiştir. Bu makalede öncelikle Almanya’da yaşayan Türk gençlerinin kimlik problemleri üzerinde durulacak ve bunlarla ilgili Scheinhardt’ın görüşlerine yer verilecektir. Çünkü bahsi geçen eserde kimlik problemi ile ilgili eser kahramanı olan Zeynep’in sorun yaşadığı görülmektedir.

2. SALİHA SCHEINHARDT’IN “DREI ZYPRESSEN” ADLI ESERİNDE KİMLİK PROBLEMİ

Zeynep, Saliha Scheinhardt’ın “Drei Zypressen” adlı eserinde yer alan üç öyküden biridir. Scheinhardt’ın bu eserinde, Zeynep’in kişiliği aracılığıyla Almanya’da yaşayan Türk gençlerinin karşı karşıya kaldıkları kimlik problemini göstermektedir. Zeynep’i Türk

³ “Kent Yazarlığı” (Alm. Stadtschreiber) ünvanı bir edebiyat ödülüdür. Bu ödülü kazanan yazara, ücretsiz oturacağı bir ev tahsis edilmekte ve aylık bağlanmaktadır. Karşılık olarak yazarda, şehirde edebiyata duyulan ilginin yaygınlaştırılması için çalışması istenmektedir. Bu ünvan yazara yabancı işçilerin Alman toplumuna uyumunu teşviki, günümüz olaylarını yakından izlemesindeki titizliği ile Türk ve Alman vatandaşları arasında köprü kurmaya yarayan edebiyat çalışmaları için verilir.

⁴ “Alfred-Müller Felsenburg Ödülü” Cesur Edebiyatçı’lara her yıl ödünç olarak verilen bir edebiyat ödülüdür

toplumundan ve değer yargılarından uzaklaştıran, ailesinden koparan yaşadığı kimlik problemidir. Almanya’da yaşayan Türk gençlerimizin özellikle kızlarımızın yaşadıkları kimlik problemlerini ortaya çıkarmak için, Zeynep’in öyküsünü inceleyeceğiz.

1950’li yıllarda Almanya’ya çalışmak için gelen Türk göçmenler Alman toplumu ile bir uyum içerisine girmemişlerdir. Türkiye’ye geri dönme ümidi ile yaşayan Türkler içe dönük bir hayat yaşamışlardır. Bu nedenle Alman toplumu ile iletişim kurup onlarla bütünleşmek istememişlerdir. Türklerin Avrupa’ya ve özellikle Almanya’ya göç etmelerinden itibaren iki farklı kültürün karşılaşması sonrası meydana gelen kültürel temas ve kültürel ilişkileri řu şekilde açıklamak mümkündür: Göçün ilk yıllarında, birinci kuşak Türk işçileri, ev sahibi toplum tarafından merak ve şaşkınlıkla karşılanmıştır. Bu durumun esas sebebi, Türk işçilerinin bütün kültürel kurumlar açısından, tamamıyla farklı sosyo-kültürel yapıya sahip olmalarıdır. Bu farklılıklar inançta, dilde, dinde, adetlerde, geleneklerde eğitim sisteminde, ayrı yaşamalarından dolayı ortaya çıkan davranış örüntülerinde görölmektedir. Bu birinci kuşak, içine girdikleri farklı kültür ile olan kültürel temas ve ilişkileri son derece sınırlı olmuştur, çünkü bu kuşak ev sahibi ölkelerin dillerini “kulaktan dolma” (spontaneous learning) öğrendikleri için, işyerinden eve, evden işyerine gidip gelen, içinde yaşadıkları topluma mesafeli bir hayat yaşamışlardır. (Aksoy 2010, 14)

Her iki toplumda birbirlerinin kültürlerini tanıma ihtiyacı duymamışlardır. Fakat geri dönme planları zaman içinde ortadan kalkmaya başlayınca içe dönük hayat yaşayan Türklerin sosyal anlamda zorlanmasına neden olmuştur. Yıllarca kendi kültürlerine uzak kalan ve Alman toplumunun kültürünü ve dilini öğrenme çabası içine girmeyen Türkler, kendi çocuklarının iki kültür arasında sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Almanya’da yerleşik bir hayat kurmak zorunda kalan Türklerin, vatanlarına dönme hayalleri bir süreliğine ertelenmiştir.

a) Zeynep ve Sosyal evre

Küçük yaşlarda Almanya’ya giden Zeynep yaşının küçük olmasından dolayı her türlü kültürel etkiye açık olarak yetişir. Alman toplumunun kendisine vermiş olduğu kültürel değerleri alır ve ister istemez o toplumun değer yargılarını ve yaşama biçimini benimsemeye başlar. Zeynep’in eğitim gördüğü anaokulunda neler öğrendiğini merak etmeyen ailesi, çocuklarına iyi bir gelecek sunabilmek için sadece çalışırlar. Daha fazla kazanma tutkusu Zeynep’i ihmal etmelerine yol açar. Zeynep’in kafa yapısı zamanla Hıristiyanlığın dini bilgileri ve kültürüyle şekillenmeye başlar. Zeynep’in aldığı bu bilgiler ileride etkisini göstererek aile ile arasında büyük uçurumlara neden olacaktır. Böylelikle Zeynep’e kendi kültürü ve diniyle bağdaşmayan bilgiler verilerek kendi toplumuna yabancılaşmasına neden olur. Ailenin kültür seviyelerinden dolayı ve Almanca dilini yeterince bilmemeleri Zeynep’i ihmal etmelerine yol açmıştır. Aile tarafından dini, ahlaki ve kültürel değerler verilmeye çalışılmıştır fakat bu anaokulu tarafından engellenmiştir. (Scheinhardt 1985, 106) Zeynep burada Almanya’da yaşan Türk kızlarının içinde buldukları durumu ortaya koymaktadır. Çocukların eğitim konusunda yaşadığı sorunların çoğu ailenin desteği olmamasından kaynaklanmaktadır. Yaşadığı kimlik probleminde, eğitim gördüğü okullar ve yabancı kültür ortamında kazandığı değerler bir etkidir. İkinci kuşak Türk çocukları üzerine yapmış olduğu alan araştırmasında

Türkdoğan (1984), bu kuşanın büyük ölçüde aile kontrolünden uzak ve içinde yaşadıkları büyük toplumun etkisi altında kaldığını, anne-babanın belli sınırlar içinde çocuklarına sahip çıkmak istediğini, buna karşılık hâkim kültürün dinamik yapısının Türk göçmen çocuklarını kendi içinde eritmek için çektiğini, bunun iki nesil arasında bir uçurum meydana getirdiğini belirtmektedir. Bu uçurum, aile içinde kuşaklar arası bir çatışmayı ortaya çıkarmakta, aynı şekilde, ebeveynlerin de iki kültürün baskısı altında bulunmasıyla ortaya çıkan gerilim daha da artmaktadır. Sonuçta, ikinci ve üçüncü kuşaklar anne ve babaları vasıtasıyla devraldıkları kültür mirasına tam anlamıyla intibak edememektedir.

Türk ailelerin yaşadıkları en büyük sorunlardan biri de çocuklarının milli ve dini kimliklerini koruma konusu olmuştur. Çocuklarına kendi gelenek ve göreneklerini aşlamak ve bu yabancı kültürün esnek yaşam tarzından etkilenmemeleri için baskı uygulamışlardır. İyi bir dini eğitim almaları için kuran kurslarına gönderilmiş ve kendi ana dillerini unutmamaları için Türk okullarına yönlendirilmiştir. Babası tarafından kuran kursuna gönderilen Zeynep burada daha iyi bir eğitim alabileceği düşünülmüştür. Fakat bu durum Zeynep'in yabancı okulda aldığı eğitim ile kuran kursunda gördüğü eğitim, onun kişiliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Babası tarafından gönderildiği kuran kursu ile gittiği Alman Okulu arasındaki farklılıklar, Zeynep'in gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. Doktrine edilen çocuklar içinde yaşadıkları gelişmiş sanayi toplumunun istemleri, yan yana yaşadıkları Hıristiyan dini, devam ettikleri Alman okul sisteminin amaçları ile Kuran kurslarında verilen bilgiler ve dünya görüşü arasından sıkışıp kalıyorlar. Birbirleriyle uzlaşmış hatta birbirine düşman gibi gösterilen bu iki ayrı dünya arasında ruhsal çıkmazlara, bunalımlara sürükleniyorlar. (Asar, 2010) Alman okulunda şekillenen kafa yapısı, kuran kursunda değiştirilememiştir, aksine Zeynep'in çelişkiye düşmesine neden olmuştur. İki farklı eğitim almak zorunda kalan Zeynep'in hayatı karmaşık bir hal almıştır. Sabah okula gidip öğlen kapanıp kuran kursuna gitmesi, onun iki kimlik arasında bunalıma girmesine ve iki kültürü sorgulamasına neden olmuştur. Zeynep bu iki farklı kültür arasında nereye ait olduğunu bulamamıştır, bir boşluğun içindedir. Bir yandan kendi kültürünün dinini, dilini öğrenmeye çalışan Zeynep gibi gençler diğer taraftan Alman okullarında yaşadığı toplumun dinini ve dilini öğrenmek zorunda kalmıştır. Bu jenerasyon gün boyunca farklı değer ve yargıları bir arada gördüklerinden dolayı oryantasyon sorunu ve daha vahimi fiziksel olarak rahatsızlık yaşamaktadırlar. (Cindik, 2011, www.zdf.de/bikulturelle Identitaeten, e.t.: 29.04. 2011)

b) Zeynep: Aile ve Sosyal Çevre Baskısı

Bu iki kültür arasındaki gelgitlerden en çok etkilenen anne-baba ve erkek kardeşlerin baskısı altında yaşayan genç kızlar olmuştur. Aile içinde yaşadıkları dini ve kültürel baskılar, özgürlüklerinin kısıtlanması, erken yaşta hiç tanımadığı bir insanla zorla evlendirilmesi, okumalarına izin verilmemesi, bu kızların evden kaçmalarına ve hatta intihar etmelerine yol açmıştır. Harvard'da psikiyatri eğitimi görmüş Münih'te hekimlik yapan, kendisi de Almanyalı Türk Elif Duygu Cindik'in gözlemlerine göre hastaları arasında çok sayıda Türk olduğunu ve bunların uyum sorunu yaşayan üçüncü ve dördüncü kuşak olduğunu tespit etmiştir. Bu kuşakların kimileri aile baskısından bunalıyor, kimileri Almanya'da Türk,

Türkiye’de Almanyalı olmanın ağırlığıyla baş etmeye çalışıyor; özellikle gençler iki dünya arasında kendisine yer arıyor. (www.sondevir.com, e.t.: 3 Kasım 2011)

Almanya’da yaşayan Türk kızlarının yaşadıkları kötü olaylar Zeynep’in ailesinin de korku kaynağıdır. Kız çocuklarının kötü yola düşmesi veya evden kaçması endişesi içindedirler. Zeynep’in aile tarafından gördüğü baskılar onun daha asi bir kız imgesi sergilemesine neden olur. Erkek kardeşleri ise babadan sonra ailedeki otoriteyi yönetiyor. Zeynep’in bütün hayatı babası özellikle de ağabeyleri tarafından kontrol altına alınmıştır. Zeynep’e aile içinde saygınlık kazandıracak, varlığını hissettirecek davranışlar sergilenmez. Fakat bu baskılar ailenin diğer üyeleri, yani erkeklere uygulanmamaktadır. Ağabeylerinin nefesini her an ensesinde hisseden Zeynep, korku ve güvensizlik içinde yaşamaktadır. Caddede erkek arkadaşlarıyla konuşması ağabeyleri tarafında görülüp dövülmesi bütün bu korkuları açıklamaktadır. Özgürlüğü elinden alınan Zeynep ailesi ile bağlarını koparır. Ailelerin çocukların üzerinde kontrolü ve bağlılığı sağlamak için uyguladığı yöntemler çocuklarda ikilemi derinleştirmektedir. Çünkü başka yaşlıtlarının sahip olduğu özgür ortama sahip olamayan göçmen çocuklarla aile arasında çatışma kaçınılmaz olmaktadır. (Portes & Rumbaut 2006, 261) Ailede ve yabancı ortamlarda edinilen farklı kültürel deneyimler, gençleri ailelerinin baskıcı tutumlarına karşı isyana, uyumsuzluğa yöneltmektedir. Özellikle aile içi kontrolün ve baskının en çok hissettirildiği kız çocukları, anne, baba ve erkek kardeşlerin kontrolü altında daha derin ve duygusal problemler yaşayabilmektedir. (Küçükcan 1994, 45-48)

c) Zeynep: Dil ve İletişim Problemi

Aile içerisinde yaşanan bu kültürel çatışma, iletişimsizlik, kimlik bunalımı aile kurumunda sorunların büyümesine ve hatta dağılmasına bile yol açmıştır. Aile içerisinde baskı altında yaşayan Türk gençleri Zeynep örneğinde olduğu gibi, Alman toplumunun özgürlükçü yaşam tarzı karşısında gelgitler yaşamaya başlamışlardır. Çünkü gençler nereye ait olduklarına dair karar verme konusunda çok büyük zorluklar yaşamaktadırlar. Zeynep’in kimlik bunalımına girmesinde, küçük yaşlarda eğitim gördüğü anaokulu ve diğer okullarda gördüğü sosyal çevre etkili olmuştur. Aile dini, ahlaki ve kültürel değerleri Zeynep’e vermeye çalışsa da, yaşadığı sosyal çevre kahramanın kimliği üzerinde etkili olur. Öyküde, ailenin değer yargıları ile yaşadıkları toplum arasında bir çatışma vardır.

Bir çocuk ailesinin ve çevresinin değer ve yargılarını belirleyerek gelişir. Kişiliği, yaşamış olduğu çevredeki ilişkiler (komşu, okul arkadaşları, idol, müzik, televizyon vs.) sayesinde zenginleşir. Fakat Zeynep’in yaşadığı kimlik probleminin temelinde aile, okul ve çevre etkili olmuştur. Birbiriyle zıt bu değerler arasında sıkışıp kalan Zeynep ruhi ve fiziksel rahatsızlıklar geçirir. Özgürlüğü kısıtlanan Zeynep dilediği gibi yaşayamaz ve iş bulup çalışamaz ve bu yüzden güvensiz bir kişiliğe bürünür. Zeynep’in bu duyguları çocuk yaşta Almanya’ya giden, ne Alman toplumuyla nede kendi çevreleriyle uyum içinde olamayan Türk kızlarının problemini gözler önüne seriyor.

Bunu üzerine Almancayı Türkçeden güzel konuşan Zeynep, ailesine ve yaşamış olduğu Türk toplumuna karşı yabancılaşır. Almanya’ya giden ilk neslin öğrenim seviyesi sadece okur

yazardı veya hiç okuma yazma bilmiyorlardı. Bunların tek amaçları para kazanmak, karınları doyurmaktı. Sürekli ağır ve yorucu işlerde çalışmışlar ve büzden çocukların Türkçe öğrenmeleri için çaba harcamamışlardı. Bir insan kültürünü ana dilini bilerek, okuyarak, konuşarak, yazarak ve dinleyerek kavrar. Anadili sayesinde karakter ve kişiliğini kazanır, tarih bilinci oluşur, vatan ve millet sevgisi kazanır. (Baştuğ, 2013:www.guncelmeydan.com) Zeynep'in anadil konusundaki eksikliği, aile bireyleri arasındaki diyalog yoksunluğundan ve Türkçe konuşma imkânının çok az bulunmasından kaynaklanıyor. Ana dilinde kendini ifade edemeyen Zeynep, kültürel değerlerini de kaybetmeye başlar. Almanya'da yetişen gençlerin büyük bir kısmı çocuk yaştan itibaren aile içinde sağlıklı bir dilsel etkileşim olanağı bulamamaktadır. Gençler ile yetişkinler arasındaki iletişim daha çok buyurgan ve temel gereksinimleri karşılamaya yöneliktir. (Çakır 2002-2003, 42) Kapalı bir çevrede, kısır bir döngü içinde sürdürülen tekdüze yaşama bağlı olarak, Türkçenin yeterli olarak kullanılmaması yeni yetişen kuşakların Türkçe öğrenmesini engellemektedir ve bu durum kimlik bunalımına yol açmaktadır. Bu durum bireyin önce ruhsal dünyasından başlayarak okuldaki akademik başarısını ve giderek tüm yaşamını olumsuz etkilemektedir. (Bkz.: Siebert-Ott 1998; Vieth-Entus, 2000) Çocuklar erken çocukluk döneminde ancak ana dillerinde kendilerini ifade etmeyi başardıklarında, duygularını, düşüncelerini kelimelere dökmeyi öğrendiklerinde bunu başka dillere de uyarlayabilmektedirler (Temel ve Bekir 2005, 293). Kùltürler arası kimliğin gelişmesinde, korunmasında ve ikinci dilin kullanılmasında ana dili, hem öğrenmenin hem de dile hâkimiyetin temelini oluşturmaktadır (Temel ve Bekir 2005, 294)

d) Zeynep ve Meslek Hayatı

Almanya'da yaşayan Türk gençleri kültürel farklılıklardan dolayı Alman toplumuna karşı önyargılı davranıyorlar. Bunun üzerine Türkçe ve Almanca dilindeki yetersizlik, mesleki yeterlilik eksikliği ve işsizlik gibi sorunlar Türk gençlerini kimlik bunalımına sokmaktadır. İki kültür arasında çatışma halinde yaşayan gençler okul ve meslek yaşantılarında gerekli olan hedeflerine ulaşamıyor ve yaşadığı sosyal topluma ayak uyduramaz duruma geliyor; böylelikle Alman toplumuna entegre olma şansı kayboluyor. Kimlik bunalımı geçiren ve nereye ait oldukları konusunda zorlanan Türk gençleri birde eğitim ve meslek alanlarında geri plana atılıyorlar. Zeynep'in iyi bir meslek sahibi olma planları yabancı olmasından dolayı hüsrarla sonuçlanır. (Scheinhardt 1985, 113) Almanya'da yabancıların sayısının artmasıyla oluşan yabancı düşmanlığı, başkalarının farklılığını kabul etmemek ve saygı duymamaktan kaynaklanmıştır. Toplumun genelinde bulunan bu yaklaşım okullara da etki etmiş, yabancıların çoğunlukta olduğu okullara Alman aileleri tavır almaya başlamışlardır. (Perşembe 2004, 101) Türk gençlerinin yaşamış oldukları bu eziklik ve aşağılanma duygusu, Sözen'inde (1997) belirttiği gibi okullarda Türk öğrencilerin karıştığı okul içi disiplinsizlik olayları artmasına ve zaman zaman başkaldırılara neden olmuştur. (Akt.:Perşembe, 2004:109)

Niteliksiz işlerde çalışmak zorunda kalan bu gençler kendi içlerinde eziklik yaşayarak toplumdaki kopartılmaktadır. Böylelikle kendi içlerine kapanan ve psikolojik sorunlar yaşayan Türk gençleri kötü alışkanlıklara ve suç işlemeye yönelmektedirler. Alman toplumu

tarafından dışlanan bu gençler kendi kültürüne karşı daha tutucu bir tavır sergileyip farklı etnik gruplara yönelmektedir.

e) Zeynep ve Kimlik Problemi'nin Yol Açtığı Durumlar

Eserdeki Zeynep karakteri ailesinin istekleri doğrultusunda yaşamak yerine çevredeki gördüğü şekilde yaşamaktadır. Türk gelenek ve göreneklerine göre yetişen Zeynep, yaşadığı toplumun imkânları karşısında etkilenir. Ailenin yasağcı ve baskıcı tutumu Zeynep'i daha çok yanlış yollara iter. Her gün okul arkadaşlarıyla sigara içer, alkol alır, dans eder ver bir sürü çılgınlıklar yapmaktan kaçınmaz. (Scheinhardt 1985, 110-111) Davranışlarındaki bu aşırılık ailesinin baskısına bir tepkidir. Alman bir adamla yakınlaşması da aileye karşı bir tepki niteliği taşımaktadır. Sevgilisi Werner onun için bir kurtuluş sembolüdür. Aile tarafından gördüğü baskıları ve gerçekleştirmek istediği hayalleri Alman sevgilisi ile gerçekleştirme umudu taşır. Baba ve kardeşlerinin yokluğunda özgürlük özlemini giderebilmek için her türlü yolu dener. Ahlaki ve geleneksel değerlerini çiğneyerek, gerçekleştiremediği hayallerini sevgilisi Werner ile yapar. Zeynep'in sergilemiş olduğu bu davranışların nedeni, ailesinin kendisine karşı uygulamış olduğu baskıcı tavidir. Werner'e kendini teslim etmesi ve bundan hiç pişmanlık duymaması, karşı karşıya olduğu kimlik probleminin bir sonucudur. Ailesinin ve çevresinin baskıcı tutumu onun sağlıklı düşünmesini engellemiştir. Zeynep artık nereye ait olduğunu bilemez ve kendi kültüründen tamamen uzaklaşmıştır. Aile baskısı altında yaşayan ve zorla kendilerine dayatılan gelenek ve görenekler yüzünden giderek kendi toplumuna yabancılaşan gençler, kimlik bunalımı ve kozmopolit bir kültürel ortamda eriyip gitmektedir. Bu grup üyelerinin yabancı dil öğrenme, daha iyi bir eğitim ve çifte vatandaşlık hakkı kazanma gibi olumlu yönleri bulunmakla birlikte, kendi öz değerlerinden kopma, küresel hayatın getirdiği fastfood türü yiyecekler, moda takibi, müzik, cinsel serbestlik ve alkol kullanma gibi daha çok gayesiz bir hayata yönelmektedir. Bu gençlerde Almanlarla evlilik, kuşaklararası çatışma gibi sebeplerden dolayı evden ayrılmalar, din değiştirmeler ve suç işleme yaygındır. (Perşembe 2005, 86-87)

Kendi kültürel değerlerini yeterince tanımayan bu genç kuşak, yaşamış olduğu ülkenin kültürünün etkisinde kalır ve kendi kültürüyle ilgili yeni değer yargıları geliştirmeye başlar. Bu yargıların sonucunda, birey kendini kimlik bunalımı içerisinde bulabilir. Bu yozlaşmadan kendini uzak tutmak istiyorsa, karşı kültürü ya tamamen reddeder ya da diğer kültüre ait öğeleri tamamen kabul eder. (Kiefer 1967, 40) Eğer bu gençler farklı kültürü fark eder ve bu kültür olumluysa kendi kültürlerini küçümser; yani tamamen asimile olurlar.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Hiçbir ön hazırlık yapılmadan Almanya'ya göç eden Türklerin kendi kültürleri, sosyal yaşantıları, dini inançları önemsenmedi. Alman toplumu tarafından sadece geçici bir işçi olarak ekonomilerine katkı sağlayan bir kazanç olarak görüldüler. Yabancıların geri dönmeyecekleri anlaşıldıktan sonra bile, onların bu topluma uyum sağlama konusunda yeterli çözümler üretilmemiştir. Aksine Alman toplumunun Türklere, özellikle gençlere karşı uyguladığı dışlama, ötekileştirme, ayrımcılık ve daha sonrasında Alman partilerinin Türklere karşı uygulamış olduğu politikalar ile yabancı düşmanlığına dönüşmüştür. Bu durum birinci

nesil Türk işçilerinin daha da içine kapanık bir yaşam sürmelerine, Alman kültürünü ve dilini öğrenmelerine engel olmuştur.

Bu ilk kuşağın yaşadığı kültüre karşı duvarlar örmesi, ikinci ve üçüncü kuşağın kimlik problemi ve uyum sorunu yaşamalarına zemin hazırlamıştır. Almanya’da yaşayan ikinci ve üçüncü kuşak Türk gençleri sabah dışarı çıktıklarında kendilerini çok farklı bir ülkede buluyor, gündüzleri okulda Alman toplumunun örf ve adetleri, dinleri, kültürleri ve yaşantıları ile karşılaşılıyorlar. Eve geldiklerinde ailelerinin örf, adet, inanç ve kültürleriyle karşılaşılıyorlar, böylelikle iki kültür arasında bocalıyorlar. Eğer bu gençler bilinçli ise ve aileleri tarafından doğru yönlendirilmişse, kimlik problemi büyük ölçüde yenilebilir. Aksi takdirde bir bocalamanın ve çelişkinin içinde ne yapacaklarını bilmeyen, iki farklı dünyanın, farklı inanç ve kültürü arasında devinen bir Türk gençliği ortaya çıkar. Bir Türk genci ailesi tarafından destekleniyor, seviliyor, baskı altında bir yaşam sürmüyorsa ve ailesinden temel dini eğitimini aldıysa, yinede bu çelişki var oluyor fakat bu genç bir yolunu bulup bu toplumda yaşamasını beceriyor. (Gün 2004)

Eğitim seviyeleri düşük, baskıcı ve muhafazakâr ailelerde yaşayan Türk gençleri ise okullarda, günlük yaşantılarında, Alman arkadaşları ile uyum sağlamada zorlanmaktadırlar. Eğitim seviyelerinin düşük olması, sokak dili ile Almanca konuşmaları, ileride mesleki seçimlerini de etkilemektedir. İş bulma konusunda zorlanan ve aile içerisinde çatışma yaşayan gençler kötü alışkanlıklara yönelmektedir.

Almanya’daki Türk gençlerinin bu yabancı kültüre uyum sağlaması, onların eğitsel, mesleki ve dile ait sorunların giderilmesine büyük ölçüde bağlıdır. Bütün bunlar iyi planlanır, sivil toplum tarafından çalışmalar başlatılırsa gençlerimizin yaşadıkları kimlik bunalımı azalmaya başlar.

Alman toplumu ile Türk gençleri arasındaki iletişimin artırılması ve her iki tarafında birbirlerine hoşgörü ile davranması gerekir. Almanların zihnindeki olumsuz önyargıları silmek için, Türk gençlerinin kendi sosyal, kültürel ve dini özelliklerini Almanlara tanıtmaları gerekir. Bunları yapabilmeleri için her iki dile de hâkim olmaları gerekir. Her iki dile hâkim olan Türk gençleri kendilerini daha iyi ifade ederek, kendilerindeki yabancılık duygusunu yenmelerine ve Alman toplumunun bir parçası gibi görmelerine sebep olacaktır. Burada ailelere ve öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Almanya’da yetişen gençlerin anadilinden tamamen uzak yetiştirilmesi, onların ikinci dil olan Almanca’nın gelişmesine katkıda bulunmayacaktır. Aksine her iki dili de eksik kullanmalarına neden olacaktır. Anadilini mükemmel öğrenen bir genç, ikinci bir dili daha kolay öğrenecektir. Böylelikle daha sağlıklı, kimlik problemi ve uyum sorunu yaşamayan bireyler yetişecektir. Unutulmamalıdır ki ana dili ve kültür kursları çocuğun kendi vatanına ilişkin kimliğini ve kendini değerli görme duygusunu güçlendirmekte ve çocukta benlik oluşumuna önemli bir katkıda bulunmaktadır. İleride ana vatana geri dönüş ihtimaline karşı çocuğun kendi köken kültürüyle bir bağ oluşturması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Ana diline hâkimiyet aynı zamanda çocukların ve gençlerin ikinci dil edinimini kolaylaştırmakta ve okul başarısını olumlu yönde teşvik etmektedir.

Bu nedenle Türklerin yoğun olarak yaşadığı AB ülkelerinde ilköğretim birinci sınıftan itibaren ana dili eğitimi programlarında Türkçeye ana dili dersi olarak mutlaka yer verilmelidir. Kültürel kimlik edinimi ve bireysel anlamda yeterli hale gelebilmek için ana dilinin en yetkin haliyle öğrenilmesi önemli olduğundan eğitimin bütün seviyelerinde, yeterli donatılmış uygun ortamlarda uzmanlar tarafından verilen ana dili öğretimi garanti altına alınmalıdır. (Çağlar 2011) Öğretmenlerin idealde çok kültürlü diyaloga açık, hoşgörülü ve önyargısız olmaları beklenmektedir ancak buna rağmen aralarında çok kültürlü diyaloga daha açık ve olabildiğince ön yargısız öğretmenler, özellikle göçmen öğrencilerin bulunduğu okullarda görevlendirilmelidir. (Çağlar 2011)

KISALTMALAR

İTO : İstanbul Ticaret Odası

KAYNAKÇA

- AHMETOĞLU Ozan, “Almanya’da Yaklaşık 3 Milyon Türk Yaşıyor”,
http://www.gundemgazetesi.com/news/detay_manset.php?id=3214, (ET:14.01.2014)
- AKSOY Erdal, “Almanya’da Yaşayan Üçüncü Kuşak Türk Öğrencilerin Kimlik Algılamaları ve Buna Bağlı Olarak Karşılaştıkları Ayrımcılık Sorunları”, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (2010), s:7-38
- “Almanya’daki Türk’lerden Sitem Var”, <http://www.sondevir.com>, (ET: 03.11.2011)
- ASAR Mevlüt, “Göçmen Çocukların Dini Eğitimi ve İslam Din Dersleri”, Die Gaeste, Sayı: 12/Mayıs-Haziran (2010), s.6.
- BALTACI Habibe, “Almanya’da Yaşayan Türk Gençlerinin Sorunları”, <http://habibebaltaci.wordpress.com/2009/11/08/almanya%E2%80%99da-yasayan-turk-genclerinin-sorunlari>, (ET: 04.04.2014).
- BAŞKURT İrfan, “*Almanya’daki Yaşayan Türk Göçmenlerin Kimlik Problemi*”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fak. Dergisi, Sayı: 12 (2009), s.81-94.
- CİNDİK, Duygu Elif, BİKULTURELLE IDENTİTÄTEN, “*Kann ein Meschn zwei Identitäten haben?*”, <http://www.zdf.de/forum-am-freitag/bikulturelle-identitaeten-5385728.html>, (ET: 29.03. 2014).
- ÇAĞLAR Mehmet, “Çok kültürcü eğitim ortamları ve göçmen çocukların eğitimi”, <http://www.starkibris.net/index.asp?haberID=98140>, (ET: 07.04.2014).
- ÇAKIR Mustafa, “*Almanya’daki Çok Kültürlü Ortamlarda Türkçenin Anadili Olarak Kullanımı*”, Anadolu Üniversitesi, (2002) s.39-53.
- GRUNENBERG Nina, “*Können Türken Deutsche Werden?*”, Einbürgerung ist eine politische Parole, aber keine Lösung, <http://www.zeit.de/1984/39/koennen-tuerken-deutsche-werden>, (ET: 18.04.2014).
- İstanbul Ticaret Odası (İTO), “*Almanya’daki Türk Girişimcileri*”, Yayın No: 1996/39, (1996), İstanbul.
- “Kitap Kulesine İki Yıl”, Almanya Federal Cumhuriyeti ve Türkiye ile İlişkileri, Almanya Büyükelçiliği Basın Bürosu, s:33, Ankara, 1987.

KOÇTÜRK Milazım, “*Almanya’ya Göçün Tarihi*”, *Die Gäste*, Sayı:2/ Temmuz-Ağustos, (2008), s.5.

KÜÇÜKCAN Talip (1994), “Avrupa’daki Türk Toplumunun Kimlik Arayışı”, *Diyanet Aylık Dergi*, s.45-48.

PERŞEMBE, Erkan, “*Almanya’da Türk Kimliği*”, *Araştırma Yayınları* (2005), s.64-87

PORTES Alejandro & RUBEN G. Rumbaut, “*Immigrant America: A Portrait*”, Berkeley ve Los Angeles: University of California Press, (2006).

SUĞANLI, Mehmet (2003), “Almanya’da Yaşayan ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nda Hesabı Bulunan Türklerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve İşçi Dövizleri”, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, (Uzmanlık Yeterlilik Sınavı), Ankara.

TEMEL Z. Fulya ve Bekir, ŞİMŞEK Hatice, “Erken Çocukluk Döneminde İkinci Dil Kazanımı”, *Türk Dili*, Sayı:640 (2005), s.294-298.

TÜRKDOĞAN O., “*İkinci Neslin Dramı*”, Orkun Yayınevi, İstanbul 1984.